

BOSHLANG'ICH SINIF O'QUVCHILARNING TASAVVUR QILISH, YANGICHA YECHIMLARNI TOPISH VA IJODIY ISHLASH KO'NIKMALARINI OSHIRISH

Ortiqova Nilufar Erkin qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti talabasi
<https://doi.org/10.5281/zenodo.14185483>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 10-Noyabr 2024 yil
Ma'qullandi: 15-Noyabr 2024 yil
Nashr qilindi: 19-Noyabr 2024 yil

KEYWORDS

Tasavvur qilish, yangicha yechimlar, ijodiy ishlash, boshlang'ich sinf, aqliy hujum, mustaqil fikrlash, san'at mashg'ulotlari, innovatsion yondashuv, guruhda ishlash, qobiliyatlarni rivojlantirish

ABSTRACT

Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining tasavvur qilish, yangicha yechimlarni topish va ijodiy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish usullari ko'rib chiqiladi. Bu ko'nikmalar bolalarda o'ziga xos fikrlashni shakllantirib, ularning ijodiy va mustaqil fikrlash salohiyatini kengaytiradi. Tasavvur qilishni rivojlantirish uchun hikoyalar yaratish, chizmachilik va yarim tugallangan vazifalarni davom ettirish kabi usullar tavsiya etiladi. Yangicha yechimlarni topish o'quvchilarning analitik va ijodiy fikrlashini kengaytiradi, bunda "Aqliy hujum" va "Nima bo'lsa, agar..." kabi metodlar samarador hisoblanadi. Ijodiy ishlash esa o'quvchilarning o'z g'oyalarini erkin ifoda etishiga yordam beruvchi faoliyatlar, masalan, san'at va qo'l mehnati darslari orqali amalga oshiriladi. Ushbu usullar o'quvchilarning umumiy ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirib, kelajakda ularga o'z salohiyatlarini kengroq ochishga imkon beradi.

Boshlang'ich sinf o'quvchilarining tasavvur qilish, yangicha yechimlar topish va ijodiy ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish ta'lim jarayonida katta ahamiyatga ega. Bu qobiliyatlar bolalarga mustaqil fikrlash, o'ziga xos g'oyalar ishlab chiqish va murakkab vaziyatlarga moslashishga yordam beradi. Ularni rivojlantirish uchun maxsus yondashuvlar, usul va mashg'ulotlar kerak bo'lib, ular o'quvchilarni turli yo'nalishlarda erkin fikrlashga undaydi.

Tasavvur qilish qobiliyati o'quvchilarning muhitdan tashqarida, hayoliy ko'rinishlarda fikrlash imkoniyatini beradi. Masalan, ular hikoya davom ettirish, yangi narsalarni o'ylab topish yoki mavjud buyumlarga boshqa yondashuvlarni sinab ko'rishga undaladi. Bu esa o'z navbatida ularning ijodiy salohiyatini oshirishga yordam beradi. Tasavvurni rivojlantirish uchun o'quvchilar bilan birgalikda yarim tugallangan hikoyalar yozish, ular tasavvur qilishi mumkin bo'lgan suratlar chizish va o'ziga xos ertaklar tuzish kabi topshiriqlarni o'tkazish mumkin.

Yangicha yechimlar topish qobiliyati esa bolalarning mavjud muammolarga noodatiy yechimlar taklif qila olishiga yordam beradi. Bu ko'nikmani shakllantirish uchun o'quvchilarni turli masalalarni mustaqil yechishga yo'naltirish, ular bilan birgalikda "Aqliy hujum" o'tkazish yoki "Nima bo'lsa, agar..." deb boshlanadigan savollarni muhokama qilish foydali hisoblanadi. Ushbu usullar orqali bolalar har xil yondashuvlar va yangi fikrlar ishlab chiqishlari mumkin, bu

esa ularning muammolarni ijodiy hal qilish qobiliyatini kengaytiradi. Misol uchun, "Aqliy hujum"da har bir o'quvchi muammoni qanday hal qilish haqida o'z fikrini aytishi kerak, bu esa ularda jamoaviy ishlash ko'nikmasini ham rivojlantiradi.

Ijodiy ishlash ko'nikmasi o'quvchilarni o'z fikr va tasavvurlarini faol tarzda amalda qo'llashga undaydi. Bu qobiliyatni shakllantirish uchun san'at mashg'ulotlari, qo'l mehnati darslari va loyiha asosida ishlash samarali hisoblanadi. O'quvchilarga masalan, yangi biror ixtiro yaratish, rasm chizish yoki qo'lda kichik maketlar qilish kabi topshiriqlar berilishi mumkin. Ijodiy ishlash ularni turli vositalardan foydalangan holda o'z g'oyalarini ifoda etishga o'rgatadi, bu esa bolalarning kelajakdagi kasbiy qobiliyatlari va umumiy ijodiy salohiyatlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

"Aqliy hujum" metodi bolalarni ochiq muloqot va birgalikda fikr almashishga jalb qiladi. Ushbu metod yordamida o'quvchilar berilgan biror muammoni hal qilishda o'z fikr va takliflarini cheklovsiz ifoda etishadi, bu esa ularda yangicha yechimlarni sinab ko'rishga bo'lgan qiziqishni oshiradi. Bunda har bir ishtirokchi o'ziga xos g'oya yoki taklif bildirishi mumkin, hech bir fikr tanqid qilinmaydi yoki to'g'ri yoki noto'g'ri deb baholanmaydi. Shu orqali o'quvchilar mantiqiy va ijodiy yondashuvlarni sinovdan o'tkazish imkoniyatiga ega bo'lishadi, ular muammoni o'zgacha burchakdan ko'rishga va turli alternativ yechimlarni o'rganishga harakat qilishadi. "Aqliy hujum"da guruh bilan ishlash orqali o'quvchilar bir-birlaridan o'rganadi, birgalikda yechim topishga qaratilgan ijodiy jarayon bilan tanishadi. "Nima bo'lsa, agar..." metodi esa bolalarning tasavvur qilish qobiliyatini kengaytiradi. Bu metod orqali o'quvchilarga oddiylikdan uzoqlashgan, noodatiy savollar beriladi, masalan, "Nima bo'lsa, agar hamma jonivorlar gapira olsa?" yoki "Nima bo'lsa, agar yerda tortishish kuchi bo'lmasa?" kabi savollar bilan ularni ijodiy fikrlashga undash mumkin. Ushbu metodda o'quvchilarni to'g'ri yoki noto'g'ri javoblardan voz kechishga undaydi va ularga noan'anaviy vaziyatlarni tasavvur qilish imkonini beradi. "Nima bo'lsa, agar..." savollari o'quvchilarga mavjud qoidalardan chetga chiqib fikr yuritishga, muammolarni qiziqarli va innovatsion yondashuvlar bilan hal qilishga o'rgatadi. Bu usul bolalarda tasavvur qilish va o'ziga xos yechimlarni ishlab chiqish ko'nikmalarini rivojlantirishda juda foydalidir. Har ikki metod ham o'quvchilarda ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega bo'lib, ular o'z g'oyalarini sinovdan o'tkazish va keng fikrlash orqali o'z fikrini erkin ifoda etish imkoniyatiga ega bo'lishadi. "Aqliy hujum" va "Nima bo'lsa, agar..." usullari bolalarning o'ziga ishonchini oshiradi, ularni yangicha yondashuvlarni topishga rag'batlantiradi va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini kuchaytiradi.

Innovatsion yondashuv haqida qisqacha aytib o'taman, o'quvchilarda yangi bilimlarni o'zlashtirish uchun an'anaviy usullardan tashqariga chiqib, zamonaviy va qiziqarli metodlarni qo'llashdir. Ushbu yondashuv ta'lim jarayonida o'quvchilarni yangi g'oyalar va texnologiyalar bilan tanishtirib, ularning bilimga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Masalan, interaktiv ta'lim texnologiyalaridan foydalanish, raqamli o'yinlar, virtual laboratoriyalar orqali tajriba qilish, o'quvchilarni tadqiqot ishlari va loyiha asosida ishlashga jalb qilish innovatsion yondashuvning samarali usullaridir. Bu yondashuv bolalarning e'tiborini jalb qilishi bilan birga, ularning yangi bilim va ko'nikmalarini tezroq o'zlashtirishlariga yordam beradi.

Guruhda ishlash ko'nikmasi esa o'quvchilarning ijtimoiy qobiliyatlarini rivojlantiradi va ular o'zaro hamkorlikda bilim olish jarayoniga qiziqish bilan yondashishadi. Guruhli ish bolalar uchun muhim bo'lib, ularni o'z fikrini boshqalarga ifoda etishga, bir-birini tinglashga, va o'zaro yordam ko'rsatishga o'rgatadi. Guruhda ishlashda har bir o'quvchi o'z roliga ega bo'ladi va

umumiy maqsadga erishish uchun mas'uliyatni bo'lishadi. Bu orqali o'quvchilar jamoada ishlash qoidalari, bir-biriga yordam berish va umumiy muvaffaqiyatga erishish yo'lida o'z hissasini qo'shishni o'rganadi. Guruhli mashg'ulotlar bolalarni boshqalarning fikrlarini hurmat qilishga, muammolarni birgalikda hal qilishga va yangi g'oyalarni yaratishda birgalikda ishlashga rag'batlantiradi.

Qobiliyatlarni rivojlantirish esa o'quvchilarni shaxsiy salohiyatini to'liq ochib berish imkonini beradi. Bu jarayon ta'limdagi turli metod va mashg'ulotlar orqali amalga oshiriladi va o'quvchilarni o'z qiziqishlari va qobiliyatlari bilan tanishtirishga yordam beradi. Masalan, tasavvur qilish, muammolarni yechish, ijodiy fikrlash, analitik qobiliyatlarni rivojlantirish o'quvchilarning o'ziga xos qobiliyatlarini shakllantiradi. Qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan turli san'at darslari, texnik loyihalar, ilmiy tajribalar va ijtimoiy mashg'ulotlar o'quvchilarning yangi bilim va ko'nikmalarini o'zlashtirishini ta'minlaydi. Shu orqali o'quvchilar o'z kuchli tomonlarini topib, kelajakda ularni qanday rivojlantirish yo'llarini anglay boshlaydilar.

Hozirgi kunda boshlang'ich sinf o'quvchilarining tasavvur qilish, yangicha yechimlar topish va ijodiy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish ta'limda alohida ahamiyat kasb etmoqda. Bugungi tezkor texnologik rivojlanish davrida ijodkorlik va muammolarni yangicha yondashuvlar bilan hal qilish qobiliyatlari yuqori qadrlanadi. Bolalarda tasavvur qilish va ijodiy fikrlashning shakllanishi ularga hayotda va ta'lim olishda mustaqil bo'lish imkonini beradi. Bu ko'nikmalar, bolalarni an'anaviy fikrlash doirasidan chiqarib, ularga masalalarni o'ziga xos usullarda yechishga yordam beradi.

Tasavvur qilish qobiliyati orqali bolalar o'zgacha dunyoqarashga ega bo'ladi, ya'ni ular muammolarni turli nuqtai nazarlardan ko'rishni o'rganishadi. Bu qobiliyat ularni ijodiy fikrga asoslangan kashfiyotlar va g'oyalarga yetaklaydi. Masalan, ularni ilmiy-fantastik hikoyalar o'qishga, tasavvurga boy chizmalar chizishga yoki o'z hikoyalarini yaratishga jalb qilish bolalarning ijodiy qobiliyatlarini oshiradi. Tasavvur qilish ularning bilim olish jarayonini qiziqarli va mazmunli qiladi, shu bilan birga ular turli sohalarda foydalanadigan tasavvur va ijodiy yechimlar bilan tanishadi.

Yangicha yechimlar topish qobiliyatining hozirgi kundagi ahamiyati ayniqsa katta. Zamon bilan hamnafas bo'lish, texnologiyalardan to'g'ri foydalanish va yangicha usullarni qo'llash o'quvchilarning kelajakda muvaffaqiyatli shaxs bo'lishlariga asos yaratadi. Bolalarda yangicha yechimlar topish ko'nikmasini rivojlantirish ularni har qanday muammoni innovatsion va ijodiy yondashuv bilan hal qilishga undaydi. Masalan, "Nima bo'lsa, agar..." kabi metodlar yordamida ular muayyan vaziyatlarni boshqacha tarzda tasavvur qilishni va turli muammolarga noodatiy yondashuv topishni o'rganadilar. Bu qobiliyat ularning keyingi bosqichdagi ta'lim olishini va hayotiy muammolarni hal qilishdagi faolligini oshiradi.

Ijodiy ishlash ko'nikmasi esa bolalarning o'z qobiliyatlarini amalda sinab ko'rishiga va rivojlantirishiga imkon beradi. Bugungi kunda ijodkorlik va o'ziga xos yondashuv har qanday sohada talab etiladi. San'at, ilm-fan, texnika va boshqa sohalarda o'z g'oyalarini erkin ifoda etish bolalarni yangicha fikr yurituvchi va innovatsiyalarga qodir shaxslar sifatida shakllantiradi. Bolalarga san'at mashg'ulotlari, loyihalar yaratish va texnologiyalardan foydalanish imkoniyatini berish ularni o'z fikr va g'oyalarini erkin ifodalashga, o'ziga ishongan ijodkorlar sifatida shakllanishga yordam beradi.

Shu bilan, boshlang'ich sinf o'quvchilarining tasavvur qilish, yangicha yechimlar topish va ijodiy ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish hozirgi kunda zamon talabi bo'lib, bu ko'nikmalar kelajakda ularga murakkab vaziyatlarni hal qilishda, mustaqil va kreativ shaxs sifatida shakllanishda katta yordam beradi.

Bugungi zamonaviy dunyoda ijodkorlik va kreativ fikrlash yuqori baholanadi, shuning uchun boshlang'ich sinfdanoq o'quvchilarda bu qobiliyatlarni rivojlantirish zarur. Bu ularni o'quv jarayonida va kelajakda har qanday muammoga moslashuvchan va yechim topishga qodir shaxslar sifatida shakllantiradi. Shunday qilib, boshlang'ich bosqichda ijodiy va tasavvurga asoslangan ta'lim berish bolalarning intellektual va shaxsiy o'sishida muhim o'rin tutadi va ularni jamiyatda muvaffaqiyatli shaxslar sifatida shakllantirishga asos bo'ladi. Shunday qilib, boshlang'ich sinf o'quvchilarida tasavvur qilish, yangicha yechimlar topish va ijodiy ishlash kabi qobiliyatlarni rivojlantirish uchun maxsus mashg'ulotlar, guruhli ishlash usullari va qiziqarli topshiriqlar berilishi kerak. Bunday yondashuv bolalarning ijodiy qobiliyatlarini kengaytirishga yordam beradi va ularda o'ziga xos, yangicha fikrlash madaniyatini shakllantiradi.

References:

1. I.S. Khotamov, M.K. Olimov. Kreativ fikrlash, uslubiy qo'lanma. -Toshkent: Innovatsion rivojlanish nashriyot matbaa uyi, 2021
2. Pedagogik kompetentlilik va kreativlik asoslari" moduli bo'yicha o'quv-uslubiy qo'llanma. :- Toshkent 2015
3. Aliyev A. O'quvchilarning ijodkorlik qobiliyati. -Toshkent: O' qituvchi,
4. 1991.40bet.
5. veb-sayt:www.ilmiybaza.uz

INNOVATIVE
ACADEMY